

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien rauhanturvaamistoimintaan annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien rauhanturvaamistoimintaan annettua lakia ehdotetaan selkiytettäväksi sotilasarangaistussäännösten soveltamisalan osalta ja lisäksi muutettavaksi siten, että rauhanturvaamishenkilöstölle maksettavien vahingonkorvausten ja rauhanturvaamishenkilöstön palvelussuhteen ehtojen perusteista päättäminen siirrettäisiin valtioneuvostolta puolustusministeriölle.

Myös ehdotetaan, että rauhanturvaamishenkilöstö saatettaisiin ryhmähenkivakuutuksen piiriin ja että puolustusvoimissa ja rajavartiolaitoksessa palveleville myönnettäisiin rauhanturvaamistehtäviin annettavan koulutuksen ajaksi palkallista virkavapautta.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan heti sen tultua hyväksytyksi ja vahvistetuksi.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja ehdotetut muutokset

Rauhanturvaamishenkilöstöön kuuluvat ovat Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien rauhanturvaamistoimintaan annetun lain (514/84), jäljempänä rauhanturvaamislaki, 14 §:n mukaan rikoslain 45 luvun sotilaita koskevien säännösten alaisia. Käytännössä on aiheutunut epäselvyyttä siitä, onko rauhanturvaamishenkilöstö myös palvelusvapaan aikana sotilaita koskevien rangaistussäännösten alainen. Epäselvyys voidaan poistaa korvaamalla laissa oleva käsite palveluspaikka käsitteellä palvelusalue, joka tarkoittaa rauhanturvaamisoperaatiolle määritettyä yhden tai useamman valtion käsittävää aluetta.

Rauhanturvaamishenkilöstön oikeuksista ja palvelussuhteen ehdoista on säädetty rauhanturvaamislain lisäksi myös valtioneuvoston ja puolustusministeriön päätöksillä.

Lain 16 §:n mukaan valtioneuvosto vahvistaa perusteet, joilla puolustusministeriö voi määrätä maksettavaksi korvausta rauhanturvaamishenkilöstön omaisuudelle palvelustehtävässä aiheutuneesta vahingosta. Valtioneuvosto on vahvistanut vahingon korvaamisen perusteet 19 päivänä joulukuuta 1984 antamallaan päätöksellä (880/84).

Lain 17 §:n mukaan valtioneuvosto vahvistaa rauhanturvaamishenkilöstön palvelussuhteen ehtojen sekä lain 5 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa olevalle koulutusajalta suoritettavien etuuskien perusteet. Palvelussuhteen ehtoihin kuuluvat muun muassa palkkausta, päivärahaa sekä terveyden- ja sairaanhoitoa koskevat asiat. Rauhanturvaamishenkilöstön palvelussuhteen ehtojen perusteista on määrätty 19 päivänä joulukuuta 1984 annetulla valtioneuvoston päätöksellä (881/84).

Valtioneuvoston toiminnan rationalisoinnin yhteydessä on muun muassa yleisistunnon asiamäärää pyritty karsimaan. Tällöin on tehty

periaatepäättös, jonka mukaan päätösvaltaa olisi tarkoituksenmukaista siirtää valtioneuvostolta asianomaiselle ministeriölle asioissa, jotka koskevat valtion palveluksessa olevalle henkilöstölle yleensä vain yhdellä hallinnonalalla maksettavia palkkioita ja korvauksia sekä niitä vastaavia palvelussuhteen ehtoja.

Koska rauhanturvaamislain 16 ja 17 §:ssä tarkoitettut asiat ovat vain yhtä hallinnonalaa koskevia, mainittuja pykälä ehdotetaan muutettaviksi niin, että vahingonkorvauksen ja palvelussuhteen ehtojen perusteet vahvistaisi valtioneuvoston sijasta puolustusministeriö. Riittävän yhdenmukaisuuden turvaisi valtiovarainministeriöltä hankittava lausunto, jonka mukainen ministeriön päätöksen tulisi olla.

Rauhanturvaamislaki on lain perustelujen mukaan tarkoitettu rauhanturvaamishenkilöstön oikeusaseman ja palvelussuhteen ehtojen sääntelyssä tyhjentäväksi. Koska laki taikka sen nojalla annetut alemmanasteiset säädökset eivät sisällä määräyksiä ryhmähenkivakuutusta vastaavasta taloudellisesta tuesta eikä niissä ole viitattu esimerkiksi asiaa koskevaan valtion virkaehtosopimukseen, on katsottu ettei rauhanturvaamishenkilöstö voimassa olevan lain mukaan ole ryhmähenkivakuutusta vastaavan taloudellisen tuen piirissä.

Kun otetaan huomioon rauhanturvaamishenkilöstön palvelussuhteen laatu, palvelusolosuhteet, henkilöstön tapaturmakorvauksia ja eläkeoikeutta koskevat säännökset sekä oikeusaseman ja palvelussuhteen ehtojen muu sääntely, on perusteltua saattaa kyseinen henkilöstö myös ryhmähenkivakuutusta vastaavan taloudellisen tuen piiriin. Tuen myöntäisi ja maksaisi valtiokonttori siten kuin siitä on asetuksella (1044/76) säädetty ja valtion virkaehtosopimuksessa sovittu.

Valtiokonttorin päätökseen, joka koskisi ryhmähenkivakuutusta vastaavaa taloudellista tukea, voitaisiin hakea muutosta siten kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään.

Palvelussuhteeseen liittyvässä ryhmähenkivakuutusjärjestelmässä on periaatteena, että korvauksen tai sitä vastaavan tuen voi saada vain yhden, yleensä viimeisen palvelussuhteen perusteella. Tämän vuoksi pykälään ehdotetaan otettavaksi yhteensovittusäännös, jonka mukaan etuus maksetaan vain siltä osin kuin se on Yhdistyneiden Kansakuntien maksamaa vastaavaa korvausta suurempi.

Yhteensovitus tulisi koskemaan lähinnä sotilastarkkailijoita, joille tai joiden oikeudenomistajille Yhdistyneet Kansakunnat maksaa erillisen korvauksen sellaisen kuolemantapauksen, ruumiinvamman tai sairauden johdosta, joka liittyy rauhanturvaamistehtäviin. Kuolemantapauksesta maksettavan korvauksen enimmäismäärä vastaa kaksinkertaista vuosipalkkaa.

Palvelusta rauhanturvaamisorganisaatiossa edeltää kotimaassa tapahtuva koulutus, johon osallistuva ei lain mukaan kuulu rauhanturvaamishenkilöstöön. Rauhanturvaamislain 21 §:n 1 momentin nojalla valtion palveluksessa olevalle on annettava koulutuksen ajaksi palkatonta virkavapautta tai vapautusta työstään. Pykälän 2 momentin mukaan puolustusvoimien palveluksessa oleva on koulutuksen ajaksi vapautettava muista palvelustehtävistä. Muista palvelustehtävistä vapauttaminen on puolustusvoimissa kauan käytössä ollut hallinnollinen järjestely. Tällaiselta ajalta asianomaiselle maksetaan kiinteä palkkaus. Säännöksen 2 momentti ei koske rajavartiolaitoksessa palvelevia, mutta käytännössä myös heille on maksettu koulutusajalta kiinteä palkkaus.

Sittenmin on syntynyt epäselvyyttä siitä, onko koulutukseen osallistuvalla puolustusvoimissa palvelevalla oikeus saada kiinteän palkkauksen lisäksi sellaisia etuuksia, jotka eivät perustu rauhanturvaamislakiin tai sen nojalla annettuihin määräyksiin.

Oikeuskäytännön mukaan puolustusvoimien kantahenkilökuntaan kuuluvilla, jotka osallistuvat rauhanturvaamislain 5 §:ssä mainittuun koulutukseen, on oikeus valtion virkamiesten matkakustannusten korvaamisesta tehdyn virkaehtosopimuksen mukaiseen päivärahaan. Vaatimuksia on esitetty myös työaikakorvauksen maksamisesta virkaehtosopimuksen perusteella koulutusajalta. Jos koulutuksessa olevalle maksetaan kiinteän palkkauksen lisäksi päivärahaa ja työaikakorvauksia, koulutusajalta maksettavat korvaukset nousevat rauhanturvaamispalveluksen ajalta maksettavia etuja suuremmiksi, mitä ei alunperin ole tarkoitettu.

Rauhanturvaamislaki ja sen nojalla annetut määräykset on tarkoitettu etujen osalta tyhjentäväksi. Tämän vuoksi tilannetta selkiytttäisi, jos rauhanturvaamislain 21 §:n 2 momenttia tarkistettaisiin siten, että puolustusvoimien palveluksessa oleville koulutuksen ajalta myönnettäisiin kiinteä palkkaus tai säännöllisen työajan

palkka. Myös rajavartiolaitoksessa palvelevat tulisivat säännöksen piiriin.

Säännös merkitsee myös ehdotetussa muodossaan sitä, että puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen palveluksessa olevat saisivat koulutusajalta vastaavat edut kuin nykyisinkin. Lainmuutoksen yhteydessä puolustusministeriön tarkoituksena on antaa päätös, jonka mukaan puolustusvoimien henkilökuntaan kuuluvilla olisi oikeus saada koulutusajalta kiinteän palkkauksen lisäksi nykyiset luontoisedut sekä virkaehtosopimuksen mukaista päivärahaa, joka nykyisin maksetaan oikeuskäytäntöön perustuen.

2. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu puolustusministeriössä virkатыönä. Valtiovarainministeriöltä on hankittu lausunto 16, 17, 18 a ja 21 §:ssä tarkoitettuihin muutoksiin. Valtiovarainministeriö on puoltanut ehdotuksia.

3. Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole organisatorisia vaikutuksia. Esityksen taloudelliset vaikutukset aiheutuvat ryhmähenkivakuutusta vastaavan taloudellisen tuen myöntämisestä.

Rauhanturvaamistoiminnasta aiheutuvat kustannukset kuuluvat viime kädessä Yhdistyneiden Kansakuntien kustannettaviksi. Järjestön korvaamisperusteiden mukaan se korvaa muun muassa rauhanturvaamistehtävissä palvelevan henkilöstön kuolemantapauksen, ruumiinvammojen ja sairauksien johdosta ne kustannukset, jotka valtio on suorittanut henkilöstölle kansallisen lainsäädännön perusteella. Edellytyksenä on, että kuolema, ruumiinvamma tai sairaus liittyy palvelustehtävään. Siten ainakin osa rauhanturvaamistehtävissä palveleen henkilöstön jälkeen suoritettavan taloudellisen tuen kustannuksista tulisi perittäväksi Yhdistyneiltä Kansakunnilta. Kun vielä otetaan huomioon tapausten todennäköisesti vähäinen lukumäärä, rauhanturvaamishenkilöstön saataminen ryhmähenkivakuutusta vastaavan tuen piiriin ei aiheuttaisi merkittäviä kustannuksia.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotus

14 §. Pykälän 1 momentin toisessa lauseessa esiintyvä sana palveluspaikka ehdotetaan yleisperusteluissa esitetyistä syistä korvattavaksi sanalla palvelusalue.

16 §. Pykälän 1 momentti ehdotetaan muutettavaksi niin, että päätösvalta määrätä rauhanturvaamishenkilöstölle maksettavien vahingonkorvausten perusteista siirrettäisiin valtioneuvostolta puolustusministeriölle. Päätöksen on oltava valtiovarainministeriön lausunnon mukainen.

17 §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi niin, että päätösvalta määrätä rauhanturvaamishenkilöstön palvelussuhteen ehdoista siirrettäisiin valtioneuvostolta puolustusministeriölle. Toimivallan siirto koskisi myös lain 5 §:ssä tarkoitettua koulutuksessa olevalle koulutusajalta sekä 6 §:n 1 momentissa tarkoi-

tetulla tavalla koulutukseen sitoutuneelle sitoumusajalta suoritettavista etuuksista päättämisestä. Puolustusministeriön päätöksen on oltava valtiovarainministeriön lausunnon mukainen.

18 a §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, jolla rauhanturvaamishenkilöstö saatettaisiin ryhmähenkivakuutusta vastaavan taloudellisen tuen piiriin.

Pykälän 2 momenttiin sisältyy yhteensovitus-säännös, joka koskisi Yhdistyneiden Kansakuntien saman palvelussuhteen perusteella kuolemantapauksessa maksamaa korvausta.

Pykälän 3 momentti sisältää viittaussäännöksen, joka koskee tuen myöntämisen perusteita ja maksamista.

21 §. Pykälän 2 momentti ehdotetaan muutettavaksi niin, että puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen palveluksessa olevat saavat lain 5 §:ssä tarkoitettua koulutuksen ajalta kiinteän palkkauksen tai säännöllisen työajan palkan.

Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan heti sen tultua hyväksytyksi ja vahvistetuksi.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki**Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien rauhanturvaamistoimintaan annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien rauhanturvaamistoimintaan 29 päivänä kesäkuuta 1984 annetun lain (514/84) 14 §:n 1 momentti, 16 §:n 1 momentti, 17 § ja 21 §:n 2 momentti sekä

lisätään lakiin uusi 18 a § seuraavasti:

14 §*Rikosoikeudellinen vastuu*

Rauhanturvaamishenkilöstöön kuuluvat ja 5 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa olevat ovat rikoslain 45 luvun sotilaita koskevien säännösten alaisia. Heidän palvelusalueellaan tekemiinsä sotilasoikeudenkäyntilaissa (326/83) tarkoitettuihin rikoksiin ei kuitenkaan sovelleta sota-aikana tehtyjä rikoksia koskevia säännöksiä. Heille voidaan määrätä kaikkia sotilaskurinpitolaissa (331/83) tarkoitettuja kurinpitollisia seuraamuksia.

16 §*Vahingonkorvaus*

Puolustusministeriö voi valtiovarainministeriön lausunnon mukaisesti vahvistamiensa perusteiden nojalla hakemuksesta määrätä valtion varoista suoritettavaksi korvausta rauhanturvaamishenkilöstöön kuuluvan omaisuudelle palvelustehtävässä tai siihen liittyvissä olosuhteissa aiheutuneesta vahingosta.

17 §*Palvelussuhteen ehdot*

Rauhanturvaamishenkilöstön palkkauksesta ja päivärahasta sekä terveyden- ja sairaanhoidosta ja muista luontoiseduista sekä kustannusten korvauksista ja muista palvelussuhteen ehdoista samoin kuin 5 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa olevalle koulutusajalta sekä 6 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla koulutukseen sitoutuneelle sitoumusajalta suoritettavista etuuksista on tässä laissa säädetyn lisäksi voimassa, mitä niistä valtiovarainministeriön lausunnon mukaisesti puolustusministeriön päätöksellä määrätään.

18 a §*Ryhmähenkivakuutus*

Tässä laissa tarkoitettussa palvelussuhteessa olleen henkilön kuoltua maksetaan ryhmähenkivakuutusta vastaavaa taloudellista tukea siten kuin siitä on sovittu valtion virkaehtosopimuksessa valtion virkamiehen kuoltua suoritettavasta ryhmähenkivakuutusta vastaavasta edusta.

Jos tässä laissa tarkoitettussa palvelussuhteessa olleen henkilön kuoltua hänen oikeudenomistajillaan on oikeus Yhdistyneiden Kansakuntien saman palvelussuhteen perusteella kuolemantapauksesta maksamaan korvaukseen, 1 momentissa tarkoitettua tukea maksetaan vain siltä osin kuin se on Yhdistyneiden Kansakuntien maksamaa korvausta suurempi.

Tuen myöntää ja maksaa hakemuksesta valtiokonttori noudattaen soveltuvien osien valtion palveluksessa olleen henkilön kuoltua suoritettavan taloudellisen tuen myöntämisestä ja maksamisesta voimassa olevia säännöksiä ja määräyksiä.

21 §

Virkavapaus

— — — — —
Puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen palveluksessa virka- tai työsuhteessa olevat saavat 5 §:ssä tarkoitettun koulutuksen ajalta kiinteän palkkauksen tai säännöllisen työajan palkan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanemiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 21 päivänä syyskuuta 1990

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Puolustusministeri *Elisabeth Rehn*

Laki

Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien rauhanturvaamistoimintaan annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien rauhanturvaamistoimintaan 29 päivänä kesäkuuta 1984 annetun lain (514/84) 14 §:n 1 momentti, 16 §:n 1 momentti, 17 § ja 21 §:n 2 momentti sekä

lisätään lakiin uusi 18 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

14 §

Rikosoikeudellinen vastuu

Rauhanturvaamishenkilöstöön kuuluvat ja 5 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa olevat ovat rikoslain 45 luvun sotilaita koskevien säännösten alaisia. Heidän palveluspaikallaan tekemiinsä sotilasoikeudenkäyntilaissa (326/83) tarkoitettuihin rikoksiin ei kuitenkaan sovelleta sota-aikana tehtyjä rikoksia koskevia säännöksiä. Heille voidaan määrätä kaikkia sotilas-kurinpitolaissa (331/83) tarkoitettuja kurinpidollisia seuraamuksia.

16 §

Vahingonkorvaus

Puolustusministeriö voi valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaisesti hakemuksesta määrätä valtion varoista suoritettavaksi korvausta rauhanturvaamishenkilöstöön kuuluvan omaisuudelle palvelustehtävässä tai siihen liittyvissä olosuhteissa aiheutuneesta vahingosta.

17 §

Palvelussuhteen ehdot

Rauhanturvaamishenkilöstön palkkauksesta ja päivärahasta sekä terveyden- ja sairaanhoidosta ja muista luontoiseduista sekä kustannusten korvauksista ja muista palvelussuhteen ehdoista samoin kuin 5 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa olevalle koulutusajalta sekä

Ehdotus

14 §

Rikosoikeudellinen vastuu

Rauhanturvaamishenkilöstöön kuuluvat ja 5 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa olevat ovat rikoslain 45 luvun sotilaita koskevien säännösten alaisia. Heidän *palvelusalueellaan* tekemiinsä sotilasoikeudenkäyntilaissa (326/83) tarkoitettuihin rikoksiin ei kuitenkaan sovelleta sota-aikana tehtyjä rikoksia koskevia säännöksiä. Heille voidaan määrätä kaikkia sotilas-kurinpitolaissa (331/83) tarkoitettuja kurinpidollisia seuraamuksia.

16 §

Vahingonkorvaus

Puolustusministeriö voi *valtiovarainministeriön lausunnon mukaisesti vahvistamiensa perusteiden nojalla* hakemuksesta määrätä valtion varoista suoritettavaksi korvausta rauhanturvaamishenkilöstöön kuuluvan omaisuudelle palvelustehtävässä tai siihen liittyvissä olosuhteissa aiheutuneesta vahingosta.

17 §

Palvelussuhteen ehdot

Rauhanturvaamishenkilöstön palkkauksesta ja päivärahasta sekä terveyden- ja sairaanhoidosta ja muista luontoiseduista sekä kustannusten korvauksista ja muista palvelussuhteen ehdoista samoin kuin 5 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa olevalle koulutusajalta sekä

Voimassa oleva laki

6 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla koulutukseen sitoutuneelle sitoumusajalta suoritettavista etuuksista on tässä laissa säädetyn lisäksi voimassa, mitä niistä *valtioneuvoston vahvistamien perusteiden ja* valtiovarainministeriön lausunnon mukaisesti puolustusministeriön päätöksellä määrätään.

Ehdotus

6 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla koulutukseen sitoutuneelle sitoumusajalta suoritettavista etuuksista on tässä laissa säädetyn lisäksi voimassa, mitä niistä valtiovarainministeriön lausunnon mukaisesti puolustusministeriön päätöksellä määrätään.

18 a §

Ryhmähenkivakuutus

Tässä laissa tarkoitetussa palvelussuhteessa olleen henkilön kuoltua maksetaan ryhmähenkivakuutusta vastaavaa taloudellista tukea siten kuin siitä on sovittu valtion virkaehtosopimuksessa valtion virkamiehen kuoltua suoritettavasta ryhmähenkivakuutusta vastaavasta edusta.

Jos tässä laissa tarkoitetussa palvelussuhteessa olleen henkilön kuoltua hänen oikeudenomistajillaan on oikeus Yhdistyneiden Kansakuntien saman palvelussuhteen perusteella kuolemantapauksesta maksamaan korvauksen, 1 momentissa tarkoitettua tukea maksetaan vain siltä osin kuin se on Yhdistyneiden Kansakuntien maksamaa korvausta suurempi.

Tuen myöntää ja maksaa hakemuksesta valtiokonttori noudattaen soveltuvin osin valtion palveluksessa olleen henkilön kuoltua suoritettavan taloudellisen tuen myöntämisestä ja maksamisesta voimassa olevia säännöksiä ja määräyksiä.

21 §

Virkavapaus

Puolustusvoimien palveluksessa oleva on 5 §:ssä tarkoitetun koulutuksen ajaksi vapautettava muista palvelustehtävistä.

Puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen palveluksessa virka- tai työsuhteessa olevat saavat 5 §:ssä tarkoitetun koulutuksen ajalta kiinteän palkkauksen tai säännöllisen työajan palkan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanemiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin.

